

Metodika pro pedagogy a rodiče

Pracovní listy s omalovánkami pro mateřské školy · projekt Kraje pro bezpečný internet

01 Proč to řešit už v mateřské škole

- **Dřív než čtení.** K obrazovce se dítě dostane dávno předtím, než se naučí číst. Čeká-li prevence na první třídu, přichází pozdě.
- **Návyk, ne znalost.** Předškolní dítě si neodnese poučku. Odnese si zvyk zeptat se a říct to – a ten vydrží.
- **Zastihneme všechny děti.** Ve školce jsou i děti, se kterými doma o online světě nikdo nemluví. Jinde je prevence nezastihne.

Cílem není, aby dítě rozumělo internetu. Cílem je, aby se umělo zeptat.

02 Čemu předškolák v online světě reálně čelí

Následující jevy nejsou vzdálené hrozby – jsou to běžné vlastnosti aplikací a her, které děti v tomto věku používají. Pracovní listy na ně reagují.

- **Autoplay a doporučování.** Video se samo spustí dál. Co dítě uvidí, nevybírá ono ani dospělý – vybírá to algoritmus podle sledovanosti, ne podle věku.
- **Reklama uvnitř hry.** V dětských hrách se reklama tváří jako součást hry. Předškolák ji od hry neodliší a klikne na ni jako na tlačítko.
- **Nákupy v aplikaci.** Hra „zdarma“ prodává životy, kostýmy a bedýnky. Platí se kartou uloženou v obchodě – k potvrzení často stačí stejný PIN, kterým se odemyká telefon.
- **Chat a hlas ve hře.** I hra pro malé děti mívá chat nebo hlasový kanál, a to včetně her stavebnicových a zvířátkových. Kdokoli tam může oslovit kohokoli a nijak se neověřuje, kdo to je.
- **Napodobeniny pohádek.** Mezi dětským obsahem se objeví videa se známými postavami, ale s násilím nebo děsivým obsahem. Na náhledu vypadají stejně jako originál.
- **Hlasoví asistenti a chytré hračky.** Dítě mluví na zařízení, které poslouchá a nahrává. Nemá důvod tušit, že je na druhé straně někdo nebo něco dalšího.

Záměrně zde neuvádíme statistiky. V předškolní prevenci nese sdělení mechanismus, ne číslo – a čísla o dětech a obrazovkách rychle zastarávají.

03 K čemu metodika slouží

Pět pracovních listů není výtvarná aktivita s tématem, ale nástroj k rozhovoru. Omalovánka je záminka a zároveň čas, kdy má dítě zaměstnané ruce a mluví uvolněněji. Bez rozhovoru list vzdělávací hodnotu nemá – vybarvený zámek dítě o heslech nic nenaučí.

Doporučené tempo je jeden list týdně, ne všech pět najednou. Opakování téhož sdělení v odstupu je v předškolním věku účinnější než jednorázový blok.

04 Co lze v předškolním věku učit

Dítě ve věku 3–6 let:

- nečte – veškerý text na listu je určen dospělému, který jej předčítá nebo převypráví;
- nerozumí pojmu „internet“ jako systému; rozumí konkrétním věcem: tablet, mobil, hra, video;
- učí se přes analogii s fyzickým světem (heslo = klíč, štít = ochrana) a přes opakované pravidlo;
- neumí posoudit záměr druhého člověka – proto se v tomto věku neučí „rozpoznat podvodníka“, ale „zeptat se dospělého“.

Z toho plyne rozsah. Cílem není znalost, ale tři návyky: **zeptám se, řeknu to, máme na to pravidlo.**

05 Průběh práce s jedním listem (15–20 minut)

- **Motivace (2 min)** – otázka nebo krátký příběh, nikoli poučení.
- **Rozhovor v kruhu (5–8 min)** – otázky uvedené u listu. Děti odpovídají, dospělý neopravuje, pouze shrnuje.
- **Vybarvování (5–10 min)** – v rozhovoru lze volně pokračovat. Výtvarnou stránku nehodnoťte.
- **Shrnutí (1 min)** – jedna věta k zapamatování, pokaždé ve stejném znění.

Vybarvený list posílejte domů. Je to nejjednodušší způsob, jak téma dostat k rodičům – rámeček na listu je psaný tak, aby jej přečetli i oni.

06 Jednotlivé listy

01 HESLO JE TAJNÝ KLÍČ

Jev, kterému předchází: sdílený PIN a heslo. Dítě zná PIN k telefonu rodiče; tím se otevrou nákupy v aplikaci, fotky i účty.

Cíl: dítě chápe, že přístup do zařízení někomu patří a nepůjčuje se.

Věta k zapamatování: „Heslo je klíč. Klíč cizímu nepůjčíme.“

Otázky: Co doma zamykáme? Kdo od toho má klíč? Komu bys klíč od bytu nedal?

Na co pozor: dítě v tomto věku vlastní heslo nemá a mít nemusí. Nejde o to naučit ho tvořit hesla, ale pochopit princip. Pokud vyjde najevo, že dítě zná rodičovský PIN, je to námět pro rodiče – ne důvod ke kárání dítěte.

02 MŮJ ŠTÍT NA INTERNETU

Jev, kterému předchází: impulzivní kliknutí. Vyskočí okno „Vyhrál jsi“ nebo reklama uvnitř hry a dítě klikne dřív, než se kohokoli zeptá.

Cíl: pojmenovat ochranu jako něco pozitivního, ne jako zákaz.

Věta k zapamatování: „Když se zeptám dospělého, mám štít.“

Otázky: Na co se ptáš dospělého dřív, než něco uděláš? Co uděláš, když je něco na tabletu divné? Komu ten štít patří – tobě, nebo tabletu?

Na co pozor: štít je zároveň znakem projektu KPBI a děti jej poznají na dalších materiálech. Nevytvářejte dojem, že štít je aplikace nebo program – je to chování dítěte.

03 ŘEKNU TO DOSPĚLÉMU

Jev, kterému předchází: mlčení ze strachu. Dítě zažije něco nepříjemného a neřekne to, aby nepřišlo o tablet – a problém mezitím roste.

Cíl: dítě umí jmenovat konkrétní dospělé, kterým se svěří.

Věta k zapamatování: „Když mě něco vyleká, hned to řeknu.“

Otázky: Komu to řekneš doma? A ve školce? Co když ten první nemá čas – kdo je druhý?

Na co pozor: z pěti listů nejdůležitější. Klíčové je sdělení, že se za to netrestá – ani zabavením tabletu. Dítě, které se bojí ztráty zařízení, mlčí. Nechte děti jmenovat dvě až tři konkrétní osoby, nikoli „dospělého“ obecně.

04 KAMARÁD, NEBO CIZÍ?

Jev, kterému předchází: kontakt s neznámým ve hře. „Kamarád ze hry“, kterého dítě nikdy nevidělo; kdo je na druhé straně, nelze ověřit.

Cíl: rozlišit člověka známého ze skutečného života od člověka, kterého dítě zná jen z obrazovky.

Věta k zapamatování: „Na obrazovce nepoznám, kdo tam doopravdy je.“

Otázky: Koho znáš doopravdy? Poznáš člověka podle obrázku? Může si někdo dát cizí fotku?

Na co pozor: list nese riziko zkratky. „Cizí“ neznamena škaredý, divný ani cizinec. Rozdíl není ve vzhledu, ale v tom, že dítě člověka nezná ze skutečného života. Tento list nezadávejte k samostatnému vybarvení bez rozhovoru.

05 PO HRANÍ JDU VEN

Jev, kterému předchází: návykové mechaniky. Autoplay, denní odměny a série – hra i video jsou navrženy tak, aby neměly konec.

Cíl: přijmout, že hraní má předem domluvený konec.

Věta k zapamatování: „Hraní má svůj čas. Pak jdu dělat něco jiného.“

Otázky: Co děláš nejraději bez tabletu? Kdo u vás doma říká, kdy je konec? Co uděláš, když je konec?

Na co pozor: nejde o zákaz technologií, ale o předvídatelný režim. Nesrovnávejte děti mezi sebou – režim u obrazovky je věcí rodiny a dítě za něj nemůže.

07 Čeho se vyvarovat

- **Strašení.** Předškolní dítě si z výstrahy odnese úzkost, ne návyk.
- **Konkrétních popisů rizik** (únos, zneužití, vydírání). Do mateřské školy nepatří.
- **Vyžadování slibů** („slib, že to nikdy neuděláš“). Slib dítě poruší a pak mlčí.
- **Řešení konkrétního zážitku jednoho dítěte před celou skupinou.**
- **Hodnocení rodičů** a pravidel, která doma platí.

08 Když dítě něco sdělí

Při rozhovoru může dítě popsat vlastní nepříjemný zážitek. Doporučený postup:

- Nepokládejte doplňující otázky před skupinou. Téma klidně uzavřete a vraťte se k němu s dítětem individuálně.
- Nevyšetřujte a nepoužívejte návodné otázky. Zaznamenejte, co dítě řeklo – pokud možno jeho vlastními slovy a s datem.
- Předejte podle vnitřního předpisu školy (ředitel, školní poradenské pracoviště, případně metodik prevence spádové ZŠ).
- Informujte rodiče, pokud se podezření netýká jich samotných; v takovém případě postupujte podle předpisu školy.

Kontakty: Linka bezpečí 116 111 (nonstop, zdarma) · Rodičovská linka 606 021 021 · Poradna E-Bezpečí · další kontakty v sekci „Hledáte pomoc“ na www.kpbi.cz

09 Pro rodiče – co dělat doma

- Ptejte se na online svět stejně samozřejmě jako na školku: co jsi hrál, co jsi viděl, s kým jsi to hrál.
- Občas si hru zahrajte s dítětem. Sdílený zážitek funguje lépe než kontrola.
- Mějte jedno předem dohodnuté pravidlo o čase u obrazovky a držte ho beze smlouvání.
- Nikdy netrestejte zabavením zařízení za to, že vám dítě něco řeklo. Jinak vám to příště neřekne.
- Zařízení nechávejte v místnosti, kde jsou i ostatní členové rodiny.

10 Kam dál

Na www.kpbi.cz jsou zdarma dostupné e-learningové lekce, videospoty, podcasty a pracovní listy pro děti, rodiče, pedagogy, seniory i sociální pracovníky. Součástí webu je sekce „Hledáte pomoc“ s kontakty na odbornou pomoc. Na tyto pracovní listy navazují materiály pro 1. stupeň základní školy.